

Nr 201.

Av herr Nilsson, Nils Anton, m. fl., om ökat anslag till understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

Genom beslut vid 1924 och 1925 års riksdagar beviljades till understödjande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm anslag å resp. 100,000 och 75,000 kronor.

Motiveringen till 1925 års riksdags beslut återfinnes i riksdagens skrivelser nr 322 och är av följande lydelse:

1925 års
riksdag.

»Några skarpt delade meningar synas numera icke råda därom, att den vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt bedrivna verksamheten kan anses vara av särskilt allmännyttig karaktär. I detta avseende tillåter sig riksdagen hänvisa till departementschefens i statsrådsprotokollet återgivna värdesättning av denna verksamhet. Med hänsyn till den vidlyftiga utredning, som i förevarande avseende finnes tillgänglig rörande från Weibullsholm utsläppta värdefulla stammar samt det vid anstalten förefintliga lovande växtförädlingsmaterial, torde det icke vara nödvändigt att nu ingå på någon ytterligare redogörelse härutinnan. Framhållas må dock, att Weibullsholm utsläppt den för närvarande främsta vetesorten i vårt land, att anstalten sedan länge intagit en ledande ställning i fråga om förädlingen av rotfruktsfröer, samt att densamma praktiskt taget står ensam inom vårt land på grönsaksväxtförädlingsområde.

I fråga om det kanske något mindre kända värdet av Weibullsholm från rent vetenskaplig synpunkt innehålla motionerna i ämnet synnerligen belysande uppgifter. Riksdagen kan icke underlåta att för sin del understrika anstaltens betydelse i detta hänseende.

I anslutning till vad som i detta avseende anfördes av jordbruksutskottet vid 1924 års riksdag, får riksdagen uttala, att det måste framstå såsom ett synnerligen allvarligt förhållande, att fortbeståndet av denna såväl från nationalekonomisk som kulturell synpunkt ostridigt högst värdefulla verksamhet är äventyrat.

I likhet med motionärerna kan icke heller riksdagen dela den av de i statsrådsprotokollet omförmälda sakkunniga framförda uppfattningen, att firman Weibull kommer att upprätthålla ifrågavarande verksamhet lika länge som sin affärsverksamhet. Särskilt synes det riksdagen vara uppenbar fara för handen, att en sådan del av verksamheten som grönsaksförädlingen, vilken enligt de i utredningen lämnade uppgifterna synes draga en årlig kostnad av omkring 40,000 kronor, men som enligt de sakkunnigas merpriskalkyl icke lämnar större årsvinst än omkring 4,500 kronor, kan komma att nedläggas.

Såsom framgår av utredningen i ärendet bryta sig meningarna fortfarande skarpt i fråga om förutsättningarna för ett statens fortsatta understödjande av

ifrågavarande verksamhet. Å ena sidan göres gällande, att en nödvändig förut-sättning i detta avseende måste vara att Weibullsholm inordnas i ett från sta-tens sida enhetligt lett system för landets växtförädlingsverksamhet, å andra sidan framhålles värdet av Weibullsholm såsom en fristående och med Svalöv i vetenskapligt och merkantilt avseende tävlande verksamhet. Dessa motsatta meningar bottna huvudsakligen i olikartade uppfattningar om konkurrensens värde, olägenheten av dubbelarbete, faran av utsläppande av för många sorter m. m. med härav följande skiljaktiga åsikter rörande behovet av enhetlig och ingripande statlig överledning på hithörande område.

Riksdagen vill erinra, att jämväl vid behandlingen vid 1924 års riksdag av frågan om anslag till Weibullsholm dessa meningsskiljaktigheter starkt framkommo. I sitt utlåtande i frågan uttalade jordbruksutskottet, att utskottet icke i ärendets dåvarande skick kunnat fatta ståndpunkt angående de i berörda avseende framkomna skiljaktiga meningarna. Hävid ville utskottet särskilt framhålla, att lantbruksstyrelsens riktlinjer syntes syfta mot åtgärder, med-förande vittgående konsekvenser i olika avseenden.

Genom den gjorda utredningen har i vissa avseenden större klarhet vunnits i fråga om faktiska förhållanden på hithörande område — sålunda hava de sakkunniga konstaterat värdet av den merkantila konkurrensen för ökad sprid-ning av förädlad utsäde. De sakkunniga hava vidare funnit det icke böra be-faras, att konkurrensen mellan växtförädlingsföretagen skulle medföra utsläp-pandet av sorter av tvivelaktigt värde.

Å sin sida har också firman Weibull ställt sig mera tillmötesgående gent-emet kravet på kontroll av firmans verksamhet.

Detta oaktat synas berörda principiella meningsskiljaktigheter kvarstå.

Vid bedömande av anslagsfrågan från nu omhandlade synpunkt har det syntts riksdagen icke vara möjligt att på grundval av föreliggande utredning fatta någon bestämd ståndpunkt. Vid sådant förhållande har riksdagen ansett sig böra överväga, huruvida icke — bortsett från de teoretiska tvistefrågorna — skäl kunde anses föreligga för ett statens ingripande till understödjande av Weibullsholmsanstalten. Med den uppfattning riksdagen har om det praktiska värdet av denna anstalt, från statsnyttans synpunkt, har det därvid syntts riks-dagen, som om fullt tillräckliga skäl funnes för ett dylikt understödjande av anstalten även i dess nuvarande egenskap av fristående enskild verksamhet; helst som riksdagen, i enlighet med vad firman Weibull och motionärerna åsyfta, hyser den uppfattningen, att statens understödjande av verksamheten vid Wei-bullsholm allenast bör avse en nödig handräckning under rådande ogynnsamma konjunkturer.

Riksdagen vill betona, att ett fortsatt understödjande på detta sätt av växt-förädlingsanstalten vid Weibullsholm ingalunda står i strid med den uppfatt-ning i frågan, som riksdagens majoritet förledet år gav tillkänna. Såsom tyd-ligt framgår av jordbruksutskottets utlåtande vid 1924 års riksdag, innebar detta närmast ett avståndstagande från lantbruksstyrelsens uppfattning i fråga om inordnandet av Weibullsholm i det statliga växtförädlingsystemet.

Härtill kommer, att riksdagen genom vad i sådant hänseende från firman Weibulls och motionärernas sida föreslagits finner praktiskt sett goda möjlig-heter föreligga för att en tillfredsställande kontroll och övervakning från statens sida i samband med anslagets åtnjutande må kunna komma till stånd. Riksdagen får i detta sammanhang erinra om den i motionerna I:293 och II:441 uttalade åsikten, att, särskilt med hänsyn till att firman Weibull vid åtnjutande av ett tillfälligt understöd skulle hava en betydligt känsligare ställ-ning till staten än verksamheten vid Svalöv med dess mera stabila position i

fråga om statsbidrag, det syntes synnerligen troligt, att firman skulle finna med sitt intresse förenligt att tillgodose de synpunkter på verksamheten, som från det allmännas sida kunde framkomma.

I huvudsaklig överensstämmelse med vad i motionerna ifrågasatts anser riksdagen, att för nästkommande budgetår ett extra anslag av 75,000 kronor bör anvisas för uppehållande av den praktiskt-vetenskapliga växtförädlingsverksamheten å Weibullsholm. Riksdagen får härvid erinra, att för budgetåret 1925—1926 beräknats ett belopp av 300,000 kronor; vid bifall till vad i propositionen samt i motionen II:440 föreslagits skulle ett belopp av (300,000 — 207,365) = 92,635 kronor finnas tillgängliga för här föreslaget ändamål. Såsom villkor härför synes böra krävas — förutom kontroll av att anslaget kommer förädlingsverksamheten helt till godo och att denna uppehålls i sin hittillsvarande omfattning — särskild inspektion av anstalten genom av Eders Kungl. Maj:t utsedda sakkunniga representanter. Härigenom skulle kunna vinnas visshet om att anstaltens verksamhet ledes enligt sunda och från allmänna synpunkter riktiga principer; och böra dessa representanter härom avgiva yttrande i samband med eventuell fråga om ytterligare fortsatt statsunderstöd för verksamheten. Det torde härvidlag även böra ankomma på dessa statens representanter att granska och yttra sig beträffande priserna å firmans utsädesvaror. En på sålunda angivet sätt anordnad kontroll synes riksdagen innebära fullt tillräcklig garanti för att det ifrågasatta statsunderstödet skulle komma att tjäna sitt ändamål. Kungl. Maj:t torde ock till nästa riksdag kunna framlägga utredning ej mindre huruvida ytterligare fortsatt anslag för ändamålet erfordras än även vilka villkor — utöver de förenämnda — må anses påkallade för åtnjutande av sådant anslag. I sistnämnda avseende finner riksdagen böra beaktas vad firman Weibull för sin del ifrågasatt rörande begränsad vinstmöjlighet.»

I statsverkspropositionen till innevarande års riksdag (nionde huvudtiteln, punkt 78) har nu föreslagits att till understödjande av ifrågavarande verksamhet anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 50,000 kronor. Departementschefen åberopar härvid de skäl, som i utlåtande avgivits av de för inspektion och kontroll av sagda verksamhet tillkallade sakkunnige.

Statsverkspropositionen till 1926 års riksdag.

Det sålunda åberopade utlåtandet är i sin helhet av följande lydelse:

»Sedan undertecknade, av Kungl. Maj:t den 31 juli 1925 tillförordnade sakkunnige för utövande av kontroll- och inspektionsverksamhet vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt, i remiss från kungl. lantbruksstyrelsen erhållit firman W. Weibulls ansökan om statsanslag för budgetåret 1926—1927 jämte nådig befallning att däröver avgiva yttrande, få vi härmed anföra följande:

Växtförädling bedrivs i vårt land, som bekant, huvudsakligast av tvenne olika institutioner, Sveriges utsädesförening i Svalöv och Weibullsholms växtförädlingsanstalt i Landskrona. Sveriges utsädesförening, som redan under sitt första verksamhetsår, 1886, erhöll ett mindre statsanslag och som allt sedan 1890 under varje år åtnjutit dylikt anslag av växlande storlek, har allt mer och mer utvecklats sig att bliva landets så att säga officiella växtförädlingsanstalt. Även om denna förening ej till namnet är en statsinstitution, så kan den dock anses vara fullt jämställd med en dylik; så handhaves utsädesföreningens ledning av en styrelse, av vars 7 ledamöter Kungl. Maj:t tillförordnar 5; bristerna i föreningens budget täckas genom statsbidrag ungefär på ena-

1925 års sakkunniges utlåtande.

handa sätt som ett statens verk; föreningens tjänstebefattningar äro reglerade av kungl. lantbruksstyrelsen och dess tjänstemän äro delaktiga i en statens pensionsanstalt. Utsädesföreningen är en från varje affärsverksamhet fullt fristående, praktisk-vetenskaplig anstalt, vars förädlingsprodukter på grund av en av riksdagen godkänd överenskommelse mot viss avgift överlämnas till ett affärsföretag, allmänna svenska utsädesaktiebolaget, i vars styrelse och revision Kungl. Maj:t dock även har representanter. Weibullsholms växtförädlingsanstalt måste däremot betraktas såsom en del eller en avdelning av ett privat affärsföretag, tillsammans med vilket det följaktligen bildar en organisatorisk enhet. Mellan dessa båda förädlingsinstitutioner förefinnes som synes i organisationsavseende grundväsentliga skillnader. Den förra, Sveriges utsädesförening, har i egenskap av fristående anstalt under mer än en tredjedels sekel åtnjutit statsanslag, den senare, Weibullsholms växtförädlingsanstalt, har såsom avdelning av ett privat affärsföretag intill senaste år varken haft eller ifrågasatt erhållandet av dylikt anslag. Från statens synpunkt sett, torde det få anses vara principiellt oriktigt att bevilja anslag till en förädlingsinstitution, som är så nära förbunden med ett affärsföretag av vida större mått än den, vilka betingas av själva förädlingsverksamheten, att ett fullt tillförlitligt bedömande av den senares vid dess tidpunkt förefintliga behov av understöd är uteslutet. Det kan också med fullt skäl ifrågasättas, huruvida det är principiellt riktigt, att man med statsmedel understödjer mer än en anstalt, då all växtförädlingsverksamhet i vårt land måste i fråga om varje särskild kulturväxt i huvudsak arbeta för ernående av ungefär samma slutresultat: uppdragandet av för olikartade förhållanden och olika ändamål bästa möjliga sorter. Annorlunda ställer sig däremot saken, då det är fråga om att bevilja ett tillfälligt anslag eller ett billigt lån till ett affärsföretag såsom belöning för utträttat arbete av nationalekonomisk betydelse.

Firman Weibull har som nämnt intill senaste tid ej åtnjutit något statsanslag för sin växtförädlingsverksamhet. Då nämnda firma emellertid på grund av den allmänna ekonomiska depressionen råkade i svårigheter, togs vid 1924 års riksdag genom enskilda motioner frågan upp om beviljande av anslag till densamma och beslöt riksdagen för budgetåret 1924—1925 bevilja ett anslag av 100,000 kronor. Vid frågans behandling i riksdagens jordbruksutskott framhölls emellertid, att riksdagen genom anvisande av berörda anslag givetvis icke får anses bunden beträffande fortsatt anslagsbeviljande för nämnda ändamål, och att ett dylikt beviljande bör föregås av ytterligare utredning rörande förutsättningarna för stödjande av denna växtförädlingsverksamhet. I skrivelse till Kungl. Maj:t av den 30 augusti 1924 anhöll firman Weibull om ett anslag av 100,000 kronor jämväl för budgetåret 1925—1926 i och för upprätthållande av den vid Weibullsholm bedrivna praktiskt-vetenskapliga verksamheten. Såväl på grund härav som emedan avtalet emellan Sveriges Utsädesförening och Allmänna Svenska Utsädesaktiebolaget blivit uppsagt, uppdrog chefen för jordbruksdepartementet den 31 oktober samma år åt tvenne sakkunnige personer, nuvarande regeringsrådet Bror C. Hasselrot och under-teknad, Nilsson, att verkställa utredning rörande såväl under vilka förutsättningar staten hädanefter bör understödja den inom landet bedrivna växtförädlingen i allmänhet, som även huruvida och eventuellt på vad sätt Weibullsholms Växtförädlingsanstalt lämpligen må kunna inordnas i den statligt understödda verksamheten på ifrågavarande område. Nämnda sakkunnige framlade den 16 mars 1925 beträffande sagda spörsmål en synnerligen omfattande och allsidig utredning, i vilken vi till fullo instämma. På grund av sin utredning kommo nämnda sakkunnige till den slutsatsen, att de ansågo sig

icke kunna föreslå fortsatt statsanslag till firman Weibull, och detta i all synnerhet som de funnit, att firmans förtjänst av hela förädlingsarbetet i det allra närmaste täckt kostnaderna för detsamma, varför nämnda firmas iråkade svåra läge alltså icke kunde sägas vara en följd av dess förädlingsverksamhet; därtill kom att firman av 1924 års riksdag redan beviljats ett belopp av 100,000 kronor. I likhet med de sakkunnige ansåg chefen för jordbruksdepartementet det också vara principiellt olämpligt att göra växtförädlingen på Weibullsholm beroende av statens understöd samt avstyrkte varje anslag, ehuru med en viss tvekan, huruvida ej på grund av den ekonomiska depressionen ett mindre anslag av exempelvis 20,000 kronor borde beviljas. Emellertid väcktes nu vid 1925 års riksdag åter enskilda motioner om ett anslag till Weibullsholms Växtförädlingsanstalt, denna gång med ett belopp av 75,000 kronor för budgetåret 1925—1926. Dessa motioner blevo visserligen av riksdagens jordbruksutskott avstyrkta, men riksdagen beslöt däremot bevilja det av motionärerna begärda anslaget. Såsom villkor härför ansåg riksdagen, att det borde krävas — förutom kontroll av att anslaget komme växtförädlingsverksamheten helt till godo och att denna uppehöles i sin hittillsvarande omfattning — särskild inspektion av anstalten genom av Kungl. Maj:t utsedda sakkunnige representanter. Härigenom skulle, enligt riksdagens mening, visshet kunna vinnas om att anstalten leddes enligt sunda och från allmänna synpunkter riktiga principer; och borde dessa representanter härom avgiva yttrande i samband med eventuell fråga om ytterligare fortsatt statsunderstöd för verksamheten. Det skulle härvidlag även böra ankomma på dessa statens representanter att granska och yttra sig beträffande priserna å firmans utsädesvaror.

Då vi nu gå att avgiva yttrande rörande, huruvida firman Weibull för sin förädlingsverksamhet bör komma i åtnjutande av fortsatt statsunderstöd, anse vi oss i likhet först med förutvarande sakkunnige och sedermera med såväl chefen för jordbruksdepartementet som riksdagens jordbruksutskott fullt bestämt böra intaga den ståndpunkten, att det är principiellt olämpligt, att ett permanent statsanslag beviljas till en privat affärsfirma, även om den bedriver en förtjänstfull förädlingsverksamhet. Vi anse för övrigt, att det redan är fastslaget, att de firman Weibull tilldelade anslagen varit av tillfällig natur, helst som också riksdagen, i enlighet med vad firman Weibull och motionärerna vid förra riksdagen åsyftade, hyser den uppfattningen, 'att statens understödjande av verksamheten vid Weibullsholm allenast bör avse en nödig handräckning under rådande ogynnsamma konjunkturer'. Förordandet av ett fortsatt tillfälligt anslag synes oss alltså böra göras beroende av huruvida den ekonomiska situationen för firman alltjämt är besvärlig. I detta hänseende har firman icke förebragt någon som helst utredning. I viss mån torde väl en förbättring hava inträtt, då dels, enligt uppgift från firman själv, räntesatsen för densammas banklån under innevarande år rätt avsevärt sänkts, och dels, så vitt man kan döma av annan dylik verksamhet, läget inom här ifrågavarande affärsbransch under senaste år förbättrats, ett förhållande, som i firman Weibulls förevarande framställning icke jävas. Ehuru vi ej kunna undgå finna det från statens synpunkt betänkligt att med betydande anslag stödja en om ock förtjänstfull verksamhet, då det eventuellt förefintliga behovet av understöd icke på något betryggande sätt synes vara åtminstone till sin storlek konstaterat, hålla vi dock före, att, sedan firman Weibull nu under tvenne budgetår åtnjutit statsanslag, ett fullständigt indragande av detsamma skulle kunna vålla firman vissa svårigheter, och vilja vi därför med vitsordande av att vi funnit firmans förädlingsverksamhet bedriven efter rätta principer och i minst samma omfattning som hittills, samt att priserna å firmans utsädesvaror under senaste

höstsäsongen icke givit anledning till erinran, härmed föreslå, att firman Weibull ännu en gång och på oförändrade villkor tilldelas statsunderstöd, men att detta nu nedsättes till 50,000 kronor för att sedermera snarast möjligt helt indragas».

*Firman
Weibullsholms
erinringar.*

I anledning av sistnämnda utlåtande har firman Weibull för sin del anfört följande:

Sedan lantbruksstyrelsen efter hörande av de särskilda sakkunniga för utövande av kontroll- och inspektionsverksamhet vid Weibullsholm avgivit utlåtande över firman W. Weibulls ansökan om statsunderstöd för budgetåret 1926—1927 och därvid överlämnat sagda sakkunnigas yttrande, få vi i underdånighet anföra följande:

Vi tillåta oss till en början framhålla, att vi — med hänsyn till den av 1925 års riksdag bestämt intagna ståndpunkten till förevarande anslagsfråga — vid avgivande av ovannämnda ansökning om statsunderstöd icke ansågo oss böra ingå på de principiella meningsskiljaktigheter, som tidigare förekommit i ärendet. De sakkunniga ägna huvuddelen av sitt yttrande åt avhandlandet av sagda meningsskiljaktigheter, varvid de bestämt förklara sig såsom anhängare av den grunduppfattning, som närmast företrätts av 1924 års sakkunniga och vilken uppfattning icke vann riksdagens gillande. Då vi för egen del icke kunna välja annan utgångspunkt för frågans bedömande än 1925 års riksdags beslut och uttalande i ämnet, anse vi oss även här, trots de sakkunnigas nämnda ställningstagande, icke böra bidra till något återupp- tagande av berörda principdiskussion.

Innan vi ingå på vidare uttalande rörande de sakkunnigas nu avgivna yttrande i anslagsfrågan, tillåta vi oss att ånyo erinra, huru 1925 års riksdag i sin skrivelse nr 322 tänkt sig utredningen av frågan om fortsatt understöd till verksamheten vid Weibullsholm. Enligt sagda riksdagsskrivelse skulle sakkunniga representanter utöva kontroll över verksamheten under innevarande budgetår. Härigenom skulle, enligt riksdagens mening, kunna vinnas visshet om att anstaltens verksamhet leddes enligt sunda och från allmänna synpunkter riktiga principer; och borde dessa sakkunniga härom avgiva yttrande i samband med eventuell fråga om ytterligare fortsatt statsunderstöd till verksamheten. Det synes härvidlag även böra ankomma på statens representanter att granska och yttra sig beträffande priserna å firmans utsädesvaror. Det förutsattes ock, att en sådan anordning skulle sätta Eders Kungl. Maj:t i tillfälle att till nästa riksdag framlägga utredning ej mindre huruvida fortsatt anslag för ändamålet erfordrades än även vilka villkor — utöver de av riksdagen då angivna — finge anses påkallade för åtnjutande av sådant anslag. I sistnämnda avseende fann riksdagen böra beaktas, vad firman Weibull för sin del ifrågasatt rörande begränsad vinstmöjlighet.

Sedan Kungl. Maj:t tillkallat de nuvarande sakkunniga, avlät vi den 10 september 1925 förevarande ansökning om statsunderstöd och förklarade oss därvid förutsätta, att vi skulle bliva i tillfälle att i första hand för de sakkunniga framlägga de uppgifter rörande verksamhetens bedrivande under innevarande år samt därav vunna resultat, som kunde vara erforderliga för anslagsfrågans prövning. Vi erinra härvid, att firman Weibull enligt nådigt brev den 31 juli 1925 är skyldig att ställa till de sakkunnigas förfogande firmans räkenskaper, priskalkyler och övriga handlingar, ävensom för inspektion upplåta laboratorier, försöksfält och dylikt, och skulle räkenskaperna tillhandahållas i sådant skick, att utgifterna för växtförädlingsverksamheten utan

svårighet kunde särskiljas från firmans övriga utgifter. De sakkunniga hava skriftligen (se bil. 1) från oss infordrat möjligast detaljerat statförslag för räkenskapsåret 1926—1927, vilket av firman överlämnades med skrivelse den 4 oktober 1925 (se bil. 2). Härjämte har firman lämnat uppgift till de sakkunniga angående oktober 1925 inträdd reducering av räntesatsen å firmans banklån i samband med internationell fluktuation å penningmarknaden. Vi ha velat relatera firmans mellanhavande med de sakkunniga i förevarande avseende med hänsyn därtill, att av de sakkunnigas yttrande möjligen kunde synas framgå, att de sakkunniga ej varit i tillfälle att utreda frågan rörande behovet av statsunderstöd för nästkommande budgetår. De sakkunniga yttra nämligen — efter att hava ansett förordandet av fortsatt anslag böra göras beroende av huruvida »den ekonomiska situationen alltjämt vore för firman besvärlig» — att firman i detta hänseende icke förebragt någon som helst utredning.

I anseende till vad som sålunda förekommit, tillåta vi oss alltså framhålla, att vi givetvis — utöver vad som förefallit — alltjämt varit beredda att lämna de sakkunniga varje möjlig upplysning, som de skulle hava kunnat begära för anslagsfrågans vederbörliga utredning och bedömande.

I fråga om det av de sakkunniga nu berörda spörsmålet, huruvida »den ekonomiska situationen för firman alltjämt är besvärlig», få vi i detta sammanhang erinra, att vid våra anslagsäskanden aldrig gjorts gällande någonting rörande firmans affärsställning i vidare mån än att firman icke under nuvarande konjunkturen ensam ansåg sig kunna upprätthålla den vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm i dess nuvarande omfattning. Med hänsyn till statens eget intresse i sådant upprätthållande ansåg sig firman i denna situation — i stället för att nedlägga eller i varje fall väsentligt inskränka verksamheten — böra göra ansökan om statsunderstöd, varvid firman uppskattade sin egen förmåga att bära kostnaderna för sagda verksamhet till ungefär hälften; det sålunda beräknade anslagsbehovet sammanföll ungefärligen med avlöningen åt den vetenskapliga anstaltens personal. Av det sagda torde framgå, att de sakkunniga icke rätt fattat skälen för firmans hänvändelser till statsmakterna eller motiven till anslaget beviljande, då de helt enkelt förklara detta med att firman »på grund av den allmänna depressionen råkade i svårigheter». Härmed sammanhänger, att de nu uppställa problemet skevt. De sakkunnigas uttalanden rörande anslaget natur av »permanent» eller »tillfälligt» synes böra föranleda erinran därom, att varken från firman Weibulls eller från motionärernas i frågan sida framförts tanken på »permanent» anslag. Tvärtom har städse framhållits, att anslaget borde vara tillfälligt i den meningen nämligen, att detsamma allenast skulle avse tid, under vilken firman icke ägde möjlighet att ensam bära de merkostnader, som den vetenskapliga växtförädlingsanstalten, bedriven i full omfattning, medförde. Av riksdagshandlingarna torde med full tydlighet framgå, att man tänkt sig statens, av fleråriga ogynnsamma konjunkturen påkallade medverkan till växtförädlingsanstaltens upprätthållande såsom avseende en viss tidsperiod (enligt firman och herr Bärge m. fl. motion förslagsvis 5 år), efter vilken firman skulle kunna återtaga sin ställning såsom ensam uppehållare av sagda förädlingsverksamhet. Med hänsyn till de sakkunnigas nyssnämnda uttalande tillåta vi oss nu ytterligare understryka vår uppfattning, att anslaget är tillfälligt i den mening ovan antytts. Däremot anse vi oss böra inlägga gensaga mot den mening, de sakkunniga sökt inlägga i beteckningen »tillfälligt» anslag, vilken mening närmast synes gå ut därpå, att 1925 års riksdagsbeslut och uttalanden kunde betraktas såsom en ren tillfällighet — vars följder det nu ankom på de sakkunniga att söka snabbast möjligt rätta till och avveckla.

I belysningen av det ovan sagda torde de sakkunnigas ståndpunktstagande i frågan böra ses.

Firman har i sin skrivelse den 10 september förklarat, att beviljandet för nästkommande budgetår av samma belopp som för det innevarande utgår, eller 75,000 kronor, skulle möjliggöra för firman Weibull att i hittillsvarande omfattning fortsätta den praktiskt-vetenskapliga verksamheten jämväl under budgetåret 1926—1927. Till grund för denna förklaring har legat noggranna överbåganden från firmans sida av de mångfaldiga omständigheter, som kunna på spörsmålet inverka, i främsta rummet senaste räkenskapsårs bokslut. Sagda bokslut — firman åtnjöt under budgetåret statsbidrag av 100,000 kronor — utvisar bl. a., att firman visserligen allt fortfarande förräntat upplånat rörelsekapital, men däremot delägarnas eget kapital icke kunnat tillgodoföras någon ränta, varjämte firmans tvenne chefer (och delägare) icke kunnat gottskrivnas lön.

Firman vidhåller sin i skrivelsen den 10 september 1925 angivna ståndpunkt ifråga om anslaget belopp. Den förbättring genom räntesänkning, som de sakkunniga velat diskontera å anslaget, hava vi med hänsyn till å ena sidan ändamålet med anslaget och grunderna för dess beviljande och å andra sidan den ovissa och tillfälliga naturen av räntesänkning ej kunnat finna rimligen böra föranleda ändring av denna vår ståndpunkt.

De sakkunniga hava vidare ansett, att på utmätandet av anslagets belopp för nästkommande budgetår borde inverka en enligt de sakkunnigas uppfattning föreliggande förbättring i läget inom ifrågavarande affärsbransch under »senaste år»; sagda uppfattning grunda de sakkunniga på erfarenhet från »annan dylik verksamhet». Utan att känna de erfarenheter, varpå de sakkunniga i detta avseende bygga, kunna vi icke ingå på ett närmare bemötande av berörda påstående, men vilja dock såsom vår egen uppfattning framhålla, att varken firmans egna rön, sådana de affärsmässigt kunna konstateras genom berörda bokslut, eller erfarenhet om jordbrukarnas köpkraft synes giva tillräckligt stöd för berörda påståendes riktighet.

Beträffande firmans förädlingsverksamhet hava de sakkunniga vitsordat, att de funnit densamma bedriven efter rätta principer och i minst samma omfattning som hittills, samt att priserna å firmans utsädesvaror under senaste höstsäsong icke givit anledning till erinran. Vi torde härmed få överlämna en översikt av de förädlingar, som landets växtodling under höstsäsongen 1925 och vårsäsongen 1926 tillgodogjorts resp. kommer att tillgodogöras genom det vetenskapliga arbetets omsättande i jordbrukspraktiska resultat (bil. 3).

*Motionä-
rerna.*

Av det föregående synes framgå, att de för utövande av kontroll- och inspektionsverksamhet vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt tillsatta sakkunniga helt bortse från 1925 års riksdags ståndpunkt i frågan. De sakkunniga förklara också uttryckligen, att de hysa samma uppfattning som 1924 års sakkunniga, i vilkas utredning de »till fulla instämman». Det torde knappast här beröva erinras, huru eftertryckligt 1925 års riksdag tog avstånd just från denna utredning. Vid sådant förhållande synes det nu påkallat, att riksdagen ånyo hävdar sin berörda ståndpunkt.

Ehuru de sakkunniga alltså intagit en fullständigt negativ ståndpunkt mot anslaget, hava de dock — såsom en avvecklingsåtgärd — ansett sig böra föreslå, »att firman Weibull ännu en gång och på oförändrade villkor till-

delas statsunderstöd, men att detta nedsättes till 50,000 kronor för att sedermera snarast möjligt helt indragas». Beträffande nedsättningen av anslaget åberopas såsom särskild motivering den under hösten 1925 inträffade allmänna räntesänkningen ävensom en förbättring av konjunkturerna å fröhandelns område, som de sakkunniga ansett sig kunna konstatera i fråga om annan dylik verksamhet. Även beträffande detta spörsmål torde det vara nödvändigt att gå tillbaka till 1925 års riksdagsbeslut och grunderna därför. Såsom tydligt framgår av 1925 års riksdagsskrivelse är syftet med ifrågavarande anslag att trygga fortbeståndet av den såväl från nationalekonomisk som kulturell synpunkt ostridigt högst värdefulla praktisk-vetenskapliga verksamheten vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt. Särskilt betonar riksdagen härvid »det praktiska värdet av anstalten från statsnyttans synpunkt». Innebörden av riksdagens ståndpunkt kan därför icke hava varit annan än den, att firman på grund av de dåliga konjunkturerna, som i flera år rätt och fortfarande kunde beräknas råda, under viss tidsperiod skulle komma i åtnjutande av statens understöd för upprätthållande av den praktiskt-vetenskapliga verksamheten. Denna tidsperiod och anslagets belopp för framtiden, vilka givetvis icke av riksdagen fastslogos, hade i de bifallna motionernas motivering skisserats till 75,000 kronor i fem år, eller samma tid som avsågs i avtalet med Svalöfsbolaget. Sagda belopp motsvarar ungefärligen kostnaderna för växtförädlingspersonalens avlöning, vilka kostnader utgöra omkring hälften av de direkta utgifterna för den vetenskapliga växtförädlingsverksamheten.

Utgår man från denna 1925 års riksdags ståndpunkt, torde skäl nu icke föreligga av beskaffenhet att motivera nedsättning i anslagets belopp. Vad särskilt räntesänkningen beträffar, så förefinnes uppenbarligen icke någon säkerhet för att den ens kommer att bestå till början av budgetåret 1926—1927, varom här är fråga. Det torde även böra beaktas, att en allmän räntesänkning i sin tur inverkar på prissättningen och därför icke utan vidare kan beräknas såsom en besparingspost. Vad angår förbättringen av konjunkturerna inom branschen, så synes det icke osannolikt, att de sakkunniga i detta avseende uppmärksammat förhållandena vid Svalöfsbolaget. Det torde i så fall böra ihågkommas, att det av förlidet års riksdag godkända avtalet på fem år mellan utsädesföreningen och svalöfsbolaget allmänt erkändes vara för bolaget gynnsamt. En förbättring i sagda bolags ställning torde därför icke väcka förvåning. Huruvida det däremot är möjligt att skönja någon allmän förbättring av läget inom ifrågavarande bransch torde vara ovisst. I varje fall synas de av firman Weibull anförda uppgifterna angående det sistförflutna räkenskapsåret giva vid handen, att behovet av statens medverkan till upprätthållande av den vetenskapliga växtförädlingsverksamheten oförändrat kvarstår. Utgår man därifrån, att riksdagen fasthåller sin vid 1925 års riksdag bestämt angivna ståndpunkt ifråga om syftet med anslaget, torde det därför vara klart, att man nu icke bör äventyra sagda syfte genom det nedsättnings- och avskrivningsförfarande, som de sakkunniga påyrka.

Däremot föreligger självfallet fortfarande icke någon anledning, att riksdagen skulle binda sig varken vid anslag för ett bestämt antal år eller till bestämt belopp, vilket ju skulle förutsätta ett formligt avtal mellan staten och firman.

Då det syntts vara av intresse att i detta sammanhang äga tillgång till uppgifter rörande anstaltens förädlingsresultat för säsongen 1925—1926, har härvid i bilaga fogats en av vederbörande förädlingsledare lämnad översikt av nämnda resultat.

Under återopande av det ovan anförda få vi hemställa,

att riksdagen till understödjande av den praktiskt-vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm måtte anvisa för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 75,000 kronor.

Stockholm den 15 januari 1926.

Nils Ant. Nilsson.

A. J. Bärq.

Alexander Nilsson.

Elof B. Andersson.

Jöns Pålsson.

Edw. Larson.

Karl Andersson.

E. Svänsson.

S. Luterkort.

Anders Elisson.

I motionens syfte instämma:

Edv. Björnsson.

Ivan Pauli.

Bilaga.

Nya förädlingar, utexperimenterade vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt, vilka under höstsäsongen 1925 och vårsäsongen 1926 tillgodogjorts resp. komma att tillgodogöras landets växtodling.

Weibulls Standardvete hävdar fortfarande sin ställning såsom vårt lands förnämsta höstvetesort. Hittills kända resultat från under 1925 utförda försök bekräfta den erfarenhet man förut ägde om sortens odlingsvärde. I genomsnitt av alla under åren 1919—1925 utförda och redovisade officiella försök har Standard överträffat samtliga övriga för våra viktigaste veteodlande provinser avsedda sorter med omkring 5 % högre kärnavkastning. Den nya eliten av Standardvetet, som hösten 1925 utlämnades, är i fråga om stråstyrka och gulrostresistens markerat överlägsen den stam, som först fördes i marknaden.

Weibulls Jarlvete utlämnades hösten 1925 för att komplettera Standardvetet under sådana odlingsbetingelser, där ännu större vinterhärdighet och tidigare mognad äro önskvärda. Ett trettiotal utförda officiella försök ha utfallit så, att Jarlvete lämnat i det allra närmaste samma genomsnittliga kärnav-

kastning som Standard och 7 à 8 % mer än Thule II, den sort Jarl närmast är avsedd att tävla med. Jarlvetet äger enastående god resistens mot gulrost samt mycket hög rymdvikt.

Weibulls Argushavre. Ny svarthavreförädling. Under det att avkastningen hos svarthavren stegrats ganska avsevärt med de nya svarthavresorterna, har däremot kvaliteten blivit stående på en låg nivå i förhållande till vithavresorterna såväl med avseende på hektolitervikt som kärnhalt. Genom korsning av en pedigreesort ur Stormogul, vilken var betydligt tidigare än sin modersort och troligen utgör en spontan korsningsprodukt med vithavre, har det efter ett omfattande urval lyckats oss att få fram en svarthavresort med vithavrens kvalitet.

Denna sort, Argushavren, har i genomsnitt av fyra års försök på Weibullsholm givit 4 % högre avkastning än Klock III.

Sorten har dessutom varit prövad i Östergötland, Västergötland, Uppland och Värmland och har här i förhållande till Klock III givit samma meravkastning som i försöken på Weibullsholm.

Argushavren överträffar således Klock III i avkastning. Men ännu avsevärdare än i avkastning överträffar Argushavren samtliga hittills i marknaden förefintliga svarthavresorter i kvalitet. Hektolitervikten är omkring 5 holl. skålpund högre än hos Klock III, vilket enligt den för 1925 fastställda pris-skalan enligt hektolitervikt skulle betyda, att Argus skulle komma i en klass, som i genomsnitt betales cirka 4—5 % högre än sorterna av Klocktyp.

Kärnhalten är dessutom 1 % högre än hos Klock III. Kärnan är stor, kort och fyllig, djupt svart.

I stråstyvhet överträffar Argus likaledes Klock III och är i denna egen-skap jämställd med Ekohavren. Mognadstiden är densamma som hos Klock III.

Weibulls Pukekorn är en tvåradig sort med ungefär samma tidighet som det i mellersta Norrland allmänt odlade sexradskornet. I kärnavkastning ungefär jämställt med det sistnämnda äger Puke tvenne värdefulla fördelar, nämligen ett i jämförelse med sexradskorn mycket styvare strå samt en betydligt större, fylligare och tunnskaligare kärna med vida högre rymdvikt. Pukekornet utgör det första resultatet av ett förädlingsarbete syftande till åstadkommandet av sorter, som med det sexradiga norrlandskornets tidighet förena våra bästa tvåradiga sorters styva strå och utmärkta kärnkvalitet.

Weibulls Munkärt är en ny kokärtsort, uppdragen ur en korsning mellan Östgöta gulärt och en rödblommig sort. Munkärten, som tillhör den medelsena gruppen, har hittills prövats i närmare ett 30-tal officiella försök och därvid lämnat det högsta utbytet av samtliga gulfröiga sorter. Munkärtens kärna är medelstor, klotrund och med vacker halmgul färg.

Weibulls Minerva II är en ny hundäxingstam av medelsen typ. Har i försöken å Weibullsholm lämnat högsta avkastningen av samtliga prövade sorter. Några resultat från officiella försök finnas ej, då dylika försök med vallväxter endast undantagsvis blivit utförda i vårt land hitintills.

Weibulls Tellus Bortfelder, gröntoppig. Ny pedigreesort. Denna sort, som uppdragits ur vår Pedigree Bortfelder, karakteriseras av sin kortare, fylligare form, varigenom den är lättare att skörda. Den har c:a 1 % högre torrämnehalt än Pedigree Bortfelder, varför den, trots något mindre massa, är fullt likvärdig med denna sort i utbyte av torrämne pr har. Då år 1923 stocklöpare allmänt förekommo till och med i rovfälten, visade sig Tellus Bortfelder nästan fri från sådana.

Weibulls Imperia. Ny matpotatis. Sorten utgör ett betydelsefullt framsteg med avseende på sin resistens mot den nyaste och för närvarande mest förhärjande potatissjukdomen, bladrullsjukan. Tack vare denna egenskap har sorten i femåriga försök på Weibullsholm överträffat *Up to date* med 20 % i knölavkastning, fastän denna sort varje år intagits frisk från trakt, där bladrullsjukan ej finnes. Ännu efter 11 års odling i rullsjuketrakt står *Imperia* frisk och med oförminskad avkastning. *Imperia* är en god matpotatis av den mjöliga typen och med tillfredsställande form.
